

K GODU

Njih cesarske kraljeve Visokosti Nadvojvoda

JOANA KERSTNIKA.

IOAN V A V STR II ANSK I M V S I N V C V E T E P O V S O D L E P I S L A V E
VENE C!

Čuk.

Grahorka med ovsam je prav koristna mešanca.

Gosp. J. M. kmetovavec na Štajarskim piše v kmetijskim časopisu (Oeconomische Zeitschrift von E. André) takole:

„Prav prav koristno je, grahorko (Wicke) med oves sejati, namreč tri dele ovsu, en del pa grahorke. Ko začne oves poganjati, mu grahorka primerno senco dela, in ga varje, de mu suša ne škodje. Potem se grahorka po ovsu ovija in veliko več zernja donese. Taka ovsena slama, z grahorko ovita, je za živino, posebno pa za ovce takó tečna, de ni veliko slabeji od sená. Grahorka ni mogla poléči, ter je vse perjice lepó ohranila, pa tudi gnjila ni na tleh.

Če premečes po mlatvi mešani pridelk, boš lahko oves od grahorke ločil. In ko bi bilo ravno nekoliko grahorke med ovsam ostalo, mu to nič ne de; konji jo radi pozobljejo.

Celi čas svojiga kmetovanja — pravi gosp. J. M. — nisim nikoli čistiga ovsu sejati, ampak vedno z grahorko mešaniga, in prav dobro sim jo vselej opravil. — Skušeni kmetovavec in vrednik imenovaniga časopisa gosp. E. André poterdi po svojih lastnih skušnjah to ravnanje, katero tukaj svojim bravcam priporočimo.

Pomoček zoper glèn pri ovcah.

Glenaste ovce se po mnogih novih skušnjah ozdravijo z gipsam, ki se jim vsak dan na ker-mo potrese, ali pa na vodi v gobez vliva. Ko se je pri kaki čedi med ovcah glèn (gnjiloba, Fäule) prikazal, se je to zdravilo čudo dobro skazalo, bolne živinčeta je ozdravilo, vse druge v tisti čedi pa bolezní obvarvalo. Daj jim ga 2 lota na dan.

Še en pomoček, de presica svojih mladih ne požrè.

Enak pomoček tistimu, ki smo ga v 15. listu na znanje dali, je naslednji, kteriga smo v Dr. Celerjevem časopisu silno pohvaljeniga brali.

Ko je presica mlade povergla, opèri prasčike z gorkim olam ali pivam (pivam), svinji ga pa nekoliko piti daj. Gotovo pomaga.

Nekaj kemije (ločbe) kmetovavcam.

(Nadalje.)

24. §. Kislôbe.

Kislic se zedini z vsako drugo pervino, pa tudi ob enim z več pervinami; vsako zedinjenje kislica z drugimi rečmi se imenuje sploh: okisanje. Kislic se pa zedini z vsako rečjó po mnogih merah; kadar se ga je le malo s kako rečjó sprijelo, pravijo temu: okisljanc (Oxydul); če se zedini v večí meri, de ne premaguje ne eno ne drugo, imenujejo to: okisanc (Oxyd), kakor je voda

iz kislica in vodenca; takó so tudi persti in terde lugaste soli, kterih slednja iz nekiga ruda in kislica obstoji, okisanci; če se pa zedini kislic v nar višji stopnji ali meri s kako rečjó, pravijo ti: kislôba; tukaj kislic premaguje, kar se velikrat že z jezíkam pozná.

Kislobe se nikjer na sveti čiste ne najdejo, ampak zedinjene z drugimi rečmi; če jih tedaj hočejo kemikarji imeti, jih morajo ločiti, ali iz pervin zediniti; najdejo se fabrike, v kterih jih delajo. Kislobe se pokažejo večidel v kapljivotekočim stanu, zakaj z vodo so v bližnji žlahti, jo berž iz zraka na-se potegnejo, in se nekoliko povodijo; nektare so terde kakor grampokisloba; vogelnokisloba se pa le v podobi gáza pokaže.

Kislobe so za ognjem nar huji kemijske moči; po njih se je narejalo in se nareja na svetu ločnje in zedinjenje mnogih reči, tedaj velike premembe; večkrat se s kako rečjó v čisto novo reč zedinijo; kakšenkrat se pa same razkrojó, in dajo le kako pervino iz sebe v zavezo drugih reči. Veliko reči bi tedaj tacih ne imeli, kakor so, ko bi s kislobami zvezane ne bile; takó je apnjenik apno nasiteno vogelnokislobe; če bi ta kisloba iz vsih naših gor na enkrat bežala, in veter vstal, bi nas z živim apnam pomoril; gips — primorci mu pravijo škajola — je apno nasiteno z žeplokislobo; ko bi tele kislobe v njim ne bilo, prazna bi bila, ga po detelji trositi. Človeka in živine kosti so apno nasiteno s fósforokislobo. Kislobe se z lugastmi solmi, perstmi in rudi kar rade in po mnogih potih zedinjujejo.

Kislob poznajo učeni že čez 40; vse so večidel tudi iz kislica obstoječe, in tedaj močno kisle, večkrat razjedljive, v nos zbodeče in strupene; vender se najdejo tudi take, de je v njih kislic s kako drugo pervino namesten, kakor solna kisloba, ki obstoji iz klora in vodenca. Poglavna in vsim kislobam enaka lastnost je pa: de višnjeve rastlinske soke, ali z njim višnjevo pofarbane reči na rúdeče obernejo.

Ogelnokisloba (Kohlensäure) je nar manj močna od vsih družih; če je s kako rečjó še takó terdno zedinjena, in če pride do te reči kaka druga kisloba v dotiko, bo ta kisloba ogelnokislobo v podobi gáza, to je, ogelnokisluga gáza odgnala, in se s tisto rečjó zedinila. Kreda je apno nasiteno ogelnokislobe, če vliješ na-njo žeplokislobe, bo letá ogelnokislobo pod podobo gáza odgnala, se z apnam sprijela in bo z njim gips postala; ko bi žeplokisloba predraga ne bila, bi si zamogli z njo povsod gips narejati.

Žeplokisloba (Schwefelsäure) iz žepla in kislica, ena nar močnejih kislob, je razjedljiva in strupena; rokodeli, ki je potrebujejo, jo morajo dobro hraniti, de otroci in nevedni ljudje do nje ne pridejo in se ne ostrupenijo; zedini se z lugastmi solmi, perstmi in mnogimi rudi. Solniteroki-